

[اطلاعات شخصی افراد حذف شده است]

[برای وضوح بیشتر فقط مطالب و اخبار مربوط به افراد و جامعه بهائی تایپ شده است]

[برگرفته از سایت: [ایران وایر](#)]

[تاریخ: ۲۴ مه ۲۰۲۱ [۳ خرداد ۱۴۰۰]]

کیان ثابتی

دکتر اسماعیل قدیریان، سرنوشت یک دانشمند بهایی در ایران

در دوران همهگیری ویروس کرونا، صدها پزشک و پرستار بهایی ایرانی در سراسر جهان به بیماران خود کمک می‌کنند و از سوی مردم و دولت‌های کشوری که در آن اقامت دارند، تحسین می‌شوند.

اما بسیاری از این پزشکان و پرستاران که در ایران درس خوانند و خدمت کردند، پس از انقلاب اسلامی بی‌کار شدند، از تحصیلات دانشگاهی محروم شدند و سهم بسیاری از آن‌ها چوبه‌های دار و جوخه‌های آتش شد. جرم این پزشکان، پرستاران و دیگر اعضای کادر درمان، باور به دینی بود که حاکمان جمهوری اسلامی آن را «ضاله» می‌دانستند.

پروفسور «اسماعیل قدیریان» از جمله این محققان است که سال‌ها به عنوان مشاور و کارشناس سازمان بهداشت جهانی در ایران و کشورهای اروپایی در زمینه ایمن‌سازی بدن در برابر بیماری‌ها و مبارزه با بیماری‌های انگلی خدمت و تحقیق کرد. این دانشمند برجسته جهانی در سال‌های اولیه پس از انقلاب اسلامی به دلیل پیروی از آیین بهایی از دانشگاه اخراج شد.

اسماعیل قدیریان در سال ۱۳۰۶ در روستای سنگسر (مهدی‌شهر کنونی) از توابع شهر سمنان در خانواده‌ای بهایی به دنیا آمد. شغل پدرش تجارت و دادوستد بود و در کنار این کسب مانند اکثر روستاییان، زمینی داشت و در آن، کشاورزی هم می‌کرد. مادرش «شهربانو» متولد ۱۲۷۵ و از انگشت‌شمار زنان روستا بود که به مکتب رفته و خواندن و نوشتن می‌دانست. شهربانو نخستین زنی بود که در سنگسر مدرسه خصوصی برای کودکان دختر و پسر تاسیس کرد. سال‌ها بعد، تعداد زیادی از شاگردهای شهربانو قدیریان مدارج علمی را در دانشگاه‌های ایران و خارج از کشور گذراندند؛ ولی همیشه به یاد اولین معلم خود در روستای سنگسر هستند.

بسیاری از خانواده‌های مسلمان و بهایی روستا فرزندان خود را به مدرسه خصوصی شهربانو فرستادند. هر چه محبوبیت شهربانو و مدرسه‌اش در بین اهالی افزایش می‌یافت، مخالفت متعصبین مذهبی با مدرسه شهربانو بیشتر می‌شد تا آن‌که از او به مقامات دولتی شکایت کردند. به دستور دولت، مدرسه تعطیل شد و شهربانو پس از یک روز بازداشت، آزاد شد. مدتی پس از آزادی، بنا به درخواست‌های مکرر اهالی از مقامات دولتی، شهربانو مدرسه را دوباره راه‌اندازی کرد؛ ولی این دفعه فقط مختص دختران خردسال بود. این مدرسه سال‌ها در سنگسر دایر بود و تعداد زیادی از دختران سنگسر و اطرافش در آن مشغول به تحصیل بودند.

اسماعیل در یک مدرسه دولتی در سنگسر دوره ابتدایی را گذراند و از آن‌جا که سنگسر دبیرستان نداشت، او را برای ادامه تحصیل نزد عمویش به ساری فرستادند.

او پس از اخذ دیپلم در رشته دامپزشکی دانشگاه تهران پذیرفته و در ۱۳۳۳ با اخذ درجه دکترا فارغ‌التحصیل شد. البته دکتر اسماعیل قدیریان هیچ‌گاه در رشته دامپزشکی طبابت نکرد و بیشتر خدمات پزشکی و علمی او در زمینه انگل‌شناسی و ایمنی‌شناسی بود.

در سال ۱۳۳۵، دکتر اسماعیل قدیریان به عنوان استادیار و محقق در دانشکده «انستیتو پارازیتولوژی و مالاریولوژی» (انگل‌شناسی و مالاریاشناسی) استخدام شد و در کنار تدریس، تحقیقات گسترده‌ای را در زمینه بیماری‌های انگلی انجام داد.

تعدادی از دکترهای جوان از جمله اسماعیل قدیریان به انتخاب انستیتو پارازیتولوژی یک دوره کامل شش ماهه در زمینه ریشه‌کنی مالاریا را تحت نظارت سازمان بهداشت جهانی گذراندند و جهت همکاری و شرکت در پروژه‌های تحقیقاتی سازمان بهداشت جهانی در زمینه بیماری‌های انگلی به مناطق جنوبی کشور اعزام شدند. این نقطه آغازین همکاری دکتر اسماعیل قدیریان با سازمان بهداشت جهانی بود که چند دهه ادامه یافت.

فعالیت‌ها در عرصه ملی و بین‌المللی

دکتر قدیریان و همکارانش ماه‌ها به طور شبانه‌روزی در خوزستان به تحقیق و درمان بیماران مبتلا به مالاریا مشغول شدند. پژوهش‌های علمی و مقالات تحقیقی این گروه برای تولید دارو و راه‌های ریشه‌کنی مالاریا مورد توجه و استفاده سازمان بهداشت جهانی قرار گرفت.

فعالیت‌های علمی دکتر قدیریان محدود به مرزهای ایران نبود. او در سال ۱۳۳۸ پس از گذراندن یک دوره هفت‌ماهه ریشه‌کنی مالاریا زیر نظر سازمان بهداشت جهانی (WHO) در بلگراد یوگسلاوی، از طرف این سازمان جهت برنامه ریشه‌کنی مالاریا مامور خدمت در کشورهای حوزه بالکان و یوگسلاوی شد.

در سال ۱۳۴۰، پژوهش‌های علمی دکتر اسماعیل قدیریان مورد توجه قرار گرفت و به دعوت انستیتو پاستور پاریس با دریافت بورس تحصیلی جهت تحقیق و تحصیل راهی فرانسه شد. دکتر قدیریان پس از سه سال با اخذ مدرک معادل کارشناسی ارشد در رشته فارماکولوژی و ایمونولوژی به ایران بازگشت.

دوره‌ای که دکتر قدیریان در انستیتو پاستور پاریس گذراند، در فرانسه «گرنده تور» یا تور تحصیلی بزرگ نامیده می‌شود. گرنده تور، به این شکل است که در این دوره، دانشجو یا محقق، رشته‌های مختلف تخصصی را می‌گذراند و فارغ‌التحصیل در کلیه این رشته‌ها متخصص می‌شود. دکتر اسماعیل قدیریان در گرنده تور انستیتو پاستور دوره‌های مختلف مانند انگل‌شناسی، فارماکولوژی و شیمی را زیر نظر اساتید انستیتو گذراند.

در آن زمان، تنها دو نفر در ایران موفق به گذراندن گرنده تور در فرانسه شده بودند که یکی از ایشان دکتر قدیریان بود. با تصویب وزارت بهداشتی وقت، اساتیدی که دوره گرنده تور را گذرانده بودند، به عنوان متخصص علوم آزمایشگاهی در ایران شناخته می‌شدند.

دکتر قدیریان در دانشکده پزشکی دانشگاه تهران

پس از بازگشت از فرانسه، دکتر قدیریان در «انستیتو پارازیتولوژی و مالاریولوژی» شروع به تدریس و تحقیق کرد. در سال ۱۳۴۳ این نهاد به «انستیتو انگل‌شناسی و بهداشت گرمسیری» تغییر نام داد. سرانجام، در سال ۱۳۴۴ با اضافه شدن کرسی بهداشت به کرسی‌های درسی انگل‌شناسی پزشکی و بیماری‌های گرمسیری و ادغام سه گروه فوق‌الذکر، دپارتمان علوم بهداشتی دانشکده پزشکی دانشگاه تهران تاسیس شد. پس از تشکیل دانشکده بهداشت، دکتر قدیریان به عنوان دانشیار و محقق، فعالیت علمی خود را در این مرکز ادامه داد.

در سال ۱۳۴۵، دکتر اسماعیل قدیریان با گرفتن بورسیه تحصیلی از دانشگاه تهران، تحصیلات و تحقیقات خویش را در دانشکده علوم دانشگاه سوربن فرانسه ادامه داد و پس از دو سال، موفق به اخذ درجه PhD در رشته انگل‌شناسی از سوربن شد.

با پایان یافتن تحصیلاتش از طرف دانشگاه دعوت به همکاری شد؛ اما با پاسخ منفی او مواجه شد، زیرا او معتقد بود با پول مردم ایران تحصیل کرده است، پس باید به مردم همان سرزمین خدمت کند.

دکتر قدیریان به ایران بازگشت و با رتبه استادی کامل (پروفسور) در دانشکده‌های داروسازی، پزشکی و بهداشت عمومی دانشگاه تهران شروع به تدریس کرد. در طی سال‌های ۱۳۵۳ تا ۱۳۵۵، پروفسور قدیریان با استفاده از «فرصت مطالعاتی» که دانشگاه در اختیار فارغ‌التحصیلان مقطع دکترا قرار می‌داد، به کانادا رفت.

دکتر قدیریان، دوره تحقیقات خود را در سن چهل و هفت سالگی در دانشگاه مونترال آغاز کرد. پس از مدت کوتاهی به دپارتمان میکروبی‌شناسی، ایمنی‌شناسی و انگل‌شناسی دانشکده پزشکی دانشگاه مک‌گیل (McGill) پیوست و پژوهش‌ها و خدمات علمی‌اش را پی گرفت. او در آستانه پنجاه سالگی با عنوان Research Assistant (دستیار تحقیق) به ایران بازگشت.

او پس از بازگشت به ایران با سمت مدیر گروه انگل‌شناسی و قارچ‌شناسی دانشکده بهداشت عمومی دانشگاه تهران به تدریس و خدمات علمی خود ادامه داد. دانش روز دنیا و تجهیزات جدید پزشکی که با خود از کانادا آورده بود، همراه با اشتیاق و انرژی فراوانی که برای تدریس آموخته‌هایش در او شعله می‌زد، نوید آینده درخشانی را در رشته انگل‌شناسی دانشگاه تهران می‌داد. اما طوفان انقلاب اسلامی همه این امیدها و دستاوردهایش را به نابودی کشاند.

انقلاب و اخراج

پس از انقلاب، دکتر اسماعیل قدیریان که حاضر به انکار اعتقادات مذهبی خود نشده بود، پس از ۲۵ سال خدمت علمی در دانشگاه تهران به دلیل بهایی بودن اخراج شد.

همکاران دکتر قدیریان در دانشگاه تلاش کردند تا از اخراج او جلوگیری کنند یا حکم بازنشستگی او را بگیرند. آن‌ها از ارزش‌های علمی دکتر مطلع بودند و نمی‌خواستند او را با حکم اخراج از دست بدهند؛ اما شورای عالی انقلاب فرهنگی به کمتر از اخراج رضایت نمی‌داد. سرانجام، دکتر قدیریان پس از ۲۵ سال تدریس و تحقیق از دانشگاه تهران اخراج شد. در طی این دوران، ۴۴ مقاله از دکتر اسماعیل قدیریان در نشریات معتبر علمی و پزشکی به چاپ رسید. هم چنین دو بار به عنوان محقق برجسته سال معرفی شد و تقدیرنامه گرفت.

در سال ۱۳۶۴، دکتر اسماعیل قدیریان به دعوت یکی از همکاران قدیمی دانشگاهی به عنوان سرپرست بخش ایمنونولوژی آزمایشگاه خصوصی (غیردولتی) پاتوبیولوژی مرکزی شروع به کار کرد. در این مدت، حداقل ۲۰ تست جدید را که تا آن زمان در ایران اجرا نشده بود، انجام داد. پس از ۲۵ سال کار در آزمایشگاه سرانجام در سال ۱۳۸۹، پروفیسور اسماعیل قدیریان محقق و دانشمند برجسته ایرانی بازنشسته بیمه تأمین اجتماعی شد.

ارتباط دکتر قدیریان با سازمان بهداشت جهانی، سال‌ها بعد از اخراج از دانشگاه هم چنان ادامه داشت. دکتر قدیریان در زمان حیات به عنوان مشاور سازمان بهداشت جهانی رسماً به وزارت بهداشت ایران معرفی شد. ابتدا دولت ایران از او به گرمی استقبال کرد و قرار شد به نام کارشناس به افغانستان اعزام شود. اما پس از جلسه معارفه، وقتی آن‌ها متوجه اعتقادات مذهبی دکتر و اخراج او به همین دلیل از دانشگاه شدند، ارتباط خود را با دکتر قدیریان قطع کردند.

در سال ۱۳۶۶، چند تن از اساتید اخراج شده بهایی موسسه آموزش عالی بهاییان ایران را پایه‌گذاری کردند. از جمله این اساتید، پروفیسور اسماعیل قدیریان بود. او نزدیک به سه دهه در موسسه مذکور به تدریس درس‌های مختلف علوم پزشکی مشغول بود. با تلاش اساتیدی نظیر پروفیسور قدیریان و همسرش، فارغ‌التحصیلان موسسه آموزش عالی بهاییان ایران معروف به «بی‌ای‌اچ‌ای» در حال حاضر در یکصد و سیزده دانشگاه معتبر دنیا پذیرفته شده‌اند.

زندگی شخصی و درگذشت

اسماعیل قدیریان در خانواده‌ای متمول بزرگ نشده بود و سرمایه و اندوخته او در زندگی، حاصل سال‌ها پژوهش و تدریس بود. با آن‌که دانشمند و پژوهشگری شناخته شده در رشته‌های پارازیتولوژی و ایمنونولوژی در جهان به‌شمار می‌رفت؛ ولی افتادگی و ساده‌زیستی او زبانزد همگان بود.

در تمام سال‌هایی که دکتر قدیریان مشغول پژوهش‌های علمی و تدریس آموخته‌هایش به جوانان ایران بود، یار و همراه همیشگی او «فرشته داروگر»، همسرش در کنارش بود. فرشته داروگر از دانشجویان دکتر قدیریان در دانشکده بهداشت بود. این دو در سال ۱۳۴۴ با یکدیگر ازدواج کردند.

فرشته داروگر دارای مدرک کارشناسی از دانشکده بهداشت و مدرک کارشناسی ارشد میکروبیولوژی از دانشگاه مک‌گیل کانادا است. او پس از فارغ‌التحصیلی به ایران بازگشت و در دانشکده بهداشت عمومی به تدریس مشغول بود. پس از وقوع انقلاب اسلامی و در جریان انقلاب فرهنگی که کلیه اساتید بهایی از دانشگاه‌های ایران اخراج شدند، فرشته داروگر هم از ادامه تدریس، محروم و اخراج شد.

دکتر اسماعیل قدیریان با آن‌که تنها فرزندش در کانادا ساکن و مشغول طبابت بود و خودش و همسرش هم اقامت این کشور را داشتند؛ ولی عاشق ایران بود و تا آخرین لحظه حیات، خاک وطن را ترک نکرد. او در ۱۶ شهریور ۱۳۹۷ پس از یک دوره طولانی بر اثر بیماری دیابت درگذشت.

با این‌که حکومت جمهوری اسلامی سعی کرد تا با اخراج امثال دکتر قدیریان آن‌ها را از حافظه‌ها پاک کند، صدها دانشجوی او با ارسال یادداشت‌های تسلیت به همسرش و اظهار تأسف در شبکه‌های اجتماعی، پروفیسور قدیریان را بدرقه کردند.

[متن بالا رونویسی از اصل سند است. اگر به نکته‌ای برخورد کردید که دقیق رونویسی نشده است لطفاً به نشانی ایمیل در صفحه تماس با ما بفرستید]